

сьогодні – й їхніх. А далі – скільки ока – вивершувалися безлюдні гори в свіжій ранковій димці. І не було їм кінця-краю» [2, с. 161].

Діалектизми як продуктивна, часто вживана група стилістично зниженої лексики у досліджуваному художньому творі виконують такі стилістичні функції: по-перше, їх вживають задля детального відтворення локального колориту описуваних подій. Зазначимо, що авторка при цьому може пояснювати семантику діалектних слів за допомогою покликань внизу сторінки. Наприклад: «Що ти хотіла, **синку?**», де синок – «дитина», як зазначає у примітці сама авторка, хоч представники інших наріч звикли, що синок – це «особа чоловічої статі стосовно своїх батьків» [2, с. 132]. Непідготовленому читачеві важко сприйняти те, що між родом іменника та дієслівним суфіксом минулого часу є нібито невідповідність;

«То вже й не сито – смертельна коса рубала попід самий корінь цвіт Черемошного й пускала свій укїс у **бульбїнь**», де бульбїнь – коловорот невідомості, звідкіль іще ніхто не подав не те що доброї звістки» [2, с. 75].

По-друге, діалектизми використовують для змалювання специфіки мовлення персонажів, оскільки монологи, діалоги, полілоги героїв щедро пересипані діалектизмами. Зазначимо, що засобом виразності стає не окремий діалектизм у мові героя, а саме той, що сприймається як додатковий увиразнювальний засіб мовного портрету персонажа. У творах М. Матіос діалектна лексика виступає виразним мовним засобом, який допомагає митцю глибоко розкрити чи дослідити ментальність героїв, виконує роль домінуючого образотворчого фактора у розкритті внутрішнього світу героїв.

Наприклад: «У вас одна кров. Може, навіть вас одна мама родила. Миріться! Миріться межю собою та й разом женіть цю нечисть, що присіла отут наші гори. Хіба ви не видите, як вони **тручають** вас один на одного? Як погібелі вашої хочуть вашими ж руками, щоби потому з неї скористати?» [2, с. 45];

«Та чого ти, Уласію... – торкнув струну Граб. – Я лиш хотів сказати, що в одного чоловіка, ну, **бігме**, не може бути все зразу: й довгі поли, й довгі руки. Але коли **газда** каже, що про це не вольно говорити, то вже **най** буде так... Я п'ю до вас, пане Довгопол! Дай, Боже, вам добре здоров'я і **файну любку!**» [2, с. 35].

Також діалектизми здатні передавати уявлення людей про світ дещо простіше, порівняно з нормами сучасної української літературної мови, формуючи при цьому індивідуально-авторський стиль митця [3, с. 270-271].

Отже, збірка М. Матіос вирізняється емоційністю, вразливістю, відкритістю та сповідальністю. Преференції письменниці у відборі діалектних слів увиразнюють її мистецьку майстерність, стилістичне мовне чуття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко С. Говіркове багатоголосся сучасної української прози / С. Єрмоленко // Українознавство. – 2008. – С. 198–205.
2. Матіос М. Нація. Одкровення / М. Матіос – Львів: ЛА «ПІРАМІДА», 2006. – 204 с.
3. Мислива Т. А. Діалектизми у жіночій прозі к. ХХ – п. ХХІ ст. (на матеріалі творів М. Матіос) / Т. А. Мислива // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови : зб. наук. пр. / відп. ред. М. Я. Плющ. – К.: Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – 2011. – Вип. 8. – С. 267-271.
4. Українська мова. Енциклопедія / [за ред. І. В. Муромцева] – К.: Вид-во «Майстер-клас», 2011. – 400 с.

Перейма В.

Науковий керівник– доц.. Розумович О. А.

БУТТЯ ЛЮДИНИ ЯК БУТТЯ МОЖЛИВОСТІ

Шукаючи матеріал для науково-дослідницького завдання, я звернула увагу на тему буття людини як буття можливості. У ній я виявила декілька важливих проблем, які б хотіла розглянути детальніше, зокрема, дослідити проблему можливостей у бутті, з'ясувати, яким чином дано людині світ можливого, в який спосіб людина здатна освоювати цей світ, як вона

розширює і нарощує своє буття. Метою роботи є виявлення можливісного виміру людини в її бутті.

«Людина є щось більше, ніж вона є»[1,166]. З цієї фрази я розпочну свої міркування. Для початку з'ясуємо, що ж таке «буття». Щоб краще зрозуміти це поняття, хочу навести слова Хайдеггера: «Це щось на зразок світла; ми бачимо оточуюче за допомогою світла, але не саме світло». Як стверджує Арістотель: «Буття означає те, що є, тобто множину існуючих речей, і водночас те, чому притаманне все, що є, те, що ми називаємо існуванням»[4,221]. Але буття для нас постає як наявне і відсутнє водночас. І відсутність ми відчуваємо найбільше, пов'язуючи її з негативними емоціями. Тому людина намагається вгамувати та заповнити відсутність. Відсутність – це небуття в бутті, або певна форма буттєвості. Парадоксально?

«Наявність потреб – необхідний параметр людського буття»[1,167]. Часто одні потреби змінюються на інші завдяки пріоритетам людини. Не задовольняючи елементарні потреби, людина гине як організм. Для потреб є важливим можливість їх задоволення. Можливісний аспект людського буття вміщує в собі засоби й здатності, які проявляються в праці, мисленні, спілкуванні і тд.

Своїм існуванням людина сприяла виникненню такого поняття як абсолютна можливість. Тобто це можливість створювати нові можливості і їх реалізовувати, які містять в собі позитивне і негативне. Наприклад, винайдення колеса є реалізацією негативних можливостей, оскільки воно було б відсутнє в природі без існування людини.

Переважаю людина сприймає можливе у часовому вимірі як майбутнє. Наприклад, уявімо, що дівчинку запросили на бал. Вона радіє і прокручує в своїй уяві цей захід, її переповнює хвилювання і змінюється поведінка. Дівчинка підбирає плаття, макіяж, зачіску, переглядає фільми, де показано бал, шукає у книгах порад, як повестись у тій чи іншій ситуації, яка може відбутись або не відбутись. Здатністю розрізняти дійсне і можливе, жити можливим – цим людина відрізняється від тварини.

Способом існування людини в майбутньому є можливість до прогнозування. Звертаючись до дослідження Беттельхейма про послідовне руйнування людського буття у концентраційному таборі, можна зробити висновок, що виживав той, хто зберігав здатність до самочинності, вияву свободи. Буття твориться ставленням людини до нього. Підсумовуючи, можна зазначити, що людина залишається людиною до того часу, поки здатна відшукувати нові можливості і містити в собі самовияв.

Представник екзистенціалістичної філософії К. Ясперс казав: «Бути людиною – це бути вільним» [2]. Для нас свобода – уособлення чогось непримусового, вільного, це величезна здатність до самовияву. Проте свобода у формі сваволі перетворюється на жаждою до панування, свобода як сила перетворюється на володарювання несвободи.

Свобода, так як і можливість, містить у собі позитивне і негативне. Негативне проявляється у самообмеженні – найвищій формі свободи. Завдяки самообмеженню людина здатна долати межі можливостей, а самообмеження керується вибором.

Свободу постійно супроводжує можливість невдачі, тому свобода завжди є ризиком. Це приваблює тих, хто хоче пізнати межу своїх можливостей.

Свобода живе й дихає вибором [1,177]. Здійснюючи вибір, ми вибираємо одну можливість з-поміж інших. Їй надається перевага і реалізується за допомогою вчинків. І тоді перед нами відкривається ще один вимір людського буття - вимір відповідальності.

Людина несе відповідальність не лише за вибір певної можливості, а й за спосіб її реалізації. Відповідальність приходить до людини несподівано як відгук людського буття, і є свідченням здійснення людської свободи. Бернард Шоу писав: «Свобода означає відповідальність. Ось чому більшість людей бояться її»[3]. Відповідальність – це плід буття і свободи. Сильна людина гідно її витримує, а слабкодушних відповідальність відлякує. Відповідальність діє індивідуально, є механізмом зміцнення свободи. Втеча від свободи зумовлена страхом перед відповідальним рішенням і відповідальною дією. Це шкодить наповненню буття смыслом і стоїть на заваді людині бути ініціатором життєвих подій. Звідси впливає імператив свободи і відповідальності: «Чини так, щоб твої дії були необхідним виявом твого самобуття й разом з тим, щоб вони не обмежували можливостей подальшого вибору, не завдавали шкоди свободі твоїх наступників, не збіднювали майбутнє на можливості самозростання»[1,179].

Отже, буття в його можливісному вимірі виглядає як завершена послідовність смислотворних подій. Це Буття – Можливість – Свобода – Вибір – Відповідальність. Проблемність і фундаментальна відкритість людського буття є в кожній наведеній ланці розгортання буття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: онтологія людини: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів//В.Г.Нестеренко.-К: Абрис, 1995. -336 с. -(Трансформація гуманітарної освіти в Україні).
2. <https://istoryk.at.ua/forum/13-511-1>.
3. <https://uk.m.wikiquote.org/wiki/Відповідальність>.
4. Скотний В.Г. Філософія: історичний і систематичний курс. – К.– Знання України, 2005. – 576 с.

Полиняк М.

Науковий керівник – доц.Буда В.А.

МОВНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ПОРІВНЯНЬ У РОМАНІ Б.КУШНІРА «НА ЛІНІЇ ЗІТКНЕННЯ. ЛЮБОВ І НЕНАВИСТЬ»

Помітне місце в ідіостилі роману «На лінії зіткнення. Любов і ненависть» посідають порівняння, які роблять мову твору яскравою, насиченою, глибокою, емоційною тощо.

Метою статті є виявлення лінгвістичних особливостей компаративних одиниць у романі Б.Кушніра «На лінії зіткнення. Любов і ненависть», з'ясування ролі порівнянь у створенні художньої виразності.

У свій час О.Потебня наголошував, що «...порівняння так само, як і слова-образи та слова в переносному значенні, свідчать про індивідуальну природу світосприйняття» [3, с. 289]. Природа компаративів, їх семантична наповненість, залежить від світогляду мовця, характеру його світовідчуття.

В аналізованому творі ми зафіксували 215 порівнянь. Зосередимо свою увагу на лексико-тематичних групах, які базуються на тому, що називає суб'єкт і об'єкт компаративної одиниці.

З існуючих чотирьох логічних типів (а саме: «живе-живе», «неживе-живе», «неживе-неживе», «живе-неживе») в романі Б.Кушніра «На лінії зіткнення. Любов і ненависть» найпоширенішим типом є порівняння живого з живим.

З-поміж усього масиву компаративів, наявних у творі, значне місце займають компаративи-зооніми. Характерним для них є те, що в них об'єкт порівняння виражається лексемою зоонімічної семантики. Більшість лексем, що вербалізують об'єкт порівняння, мають символічне значення. У народній свідомості назви тварин зазвичай слугують для характеристики певних рис характеру, поведінки людей. В.Жайворонок у своїй монографії називає їх знаками української етнокультури [2, с. 35]. Щодо суб'єкта цих порівнянь, то він означає особу або ж сукупність осіб. Суб'єкт компаративної одиниці репрезентується назвами людей, відтак можна стверджувати, що такі зоонімічні порівняння будуються як зіставлення за типом «живе-з живим».

Компаративи-зооніми представлені доволі широко. Серед них:

а) назви диких звірів (*вовк, ласиця, ведмідь, засць, кабан*): «Хлопці накиннулися на їжу, **немов голодні вовки**» [1, с. 53]; «Обличчя візитера насутилося, маленькі очі забігали, **немов у вовка, якого загнали в пастку; силкуючись, він намагається зобразити добру міну при поганій погоді й стає лагіднішим, не те слово, улесливим**» [1, с. 58];

б) назви свійських тварин (*віслик, цап, ягня, кіт, кінь*): «Нав'ючений, **немов віслик, літньою і зимовою формами, білиною, казанком та іншою амуніцією, він спекотного липневого дня минав КПП військової частини**» [1, с. 131]; «**Став сумирним, як ягня**» [1, с. 42]; «**Жив, як кіт у маслі**» [1, с. 52];

в) назви екзотичних тварин (*тигр, черепаха, удав*): «– **Гаряча як тигриця**» [1, с. 112]!; «**Волков дивився на дівча, як удав, що вибирає здобич, з азартом мисливця**» [1, с. 28].

Автор у романі «На лінії зіткнення. Любов і ненависть» значно рідше використовує порівняння із об'єктами, що називають комах: «**Друзі крутилися навколо, як мухи біля меду**»